

בקיבוץ כפר מנחם

חשוון תשע"ה אוקטובר 2014

(כנימי)

גיליון מס. 60

בואו ימים מקיסיים.
אני פותחת חרפי התריס -
רוֹאָה אֶתְכֶם קִרְבִּים
עם כְּלֵי נְגִינֹתְכֶם
צְלִילִים אֲשֶׁר יִדְעֵתִי
בִּימֵי שִׁגְרָה שְׁמַחָה
שְׁבִים אֶל הַרְחֹב
שְׁלוֹה יוֹרְדָת

בואו ימים מקיסיים
אני פותחת שער
הִנֵּה אֶתֶם עַל סֵף דַּלְתִי
עם לֶחֶם וְעַם יוֹן
וְאַרְוֹחַת יִרְקָה אֲשֶׁר אֶהְבֵּתִי
בִּימֹת שְׁמַחַת שִׁגְרָה -
שְׁבִים אֵלַי
שְׁלוֹה נִמְסַכֶּת

בואו ימים מקיסיים
אני נועלת את הבית
למען לא תצאו יותר מכאן
הִנֵּה אֶתֶם אֵתִי
בְּמַעֲגָלֵי טוֹב,
וְשׁוֹב שִׁגְרַת יָמִים בְּרוּכָה
נִגְרַת כְּמוֹ דְּבַשׁ מִתּוֹק
שְׁלוֹה זֹרְמֶת.

דליה יאירי

מדיווחי המזכירות:

להלן הנושאים שנדונו בישיבתנו :

+ בית כנסת – בכפר מנחם - הוגשה עתירה משפטית ע"י 3 תושבים מההרחבה הטוענים נגד הקיבוץ- האגודה- מוא"ז יואב , על כך שמונעים הקמת בית כנסת בישוב. לצורך מתן תשובה לעתירה, לבית המשפט, הוקם צוות משותף להמשך הטיפול. נציגנו, שולה ויחיעם שיצטרפו לנציגי האגודה והמועצה. הנושא יובא בעת המתאימה לדיון בשיחת הקיבוץ.

+ יום הולדת לקיבוץ – 75 שנה – בהשתתפות אוכמה ועמליה , נציגות "אצלנו בחצר" .

התקיים דיון משותף. הועלו רעיונות והצעות, כיצד לציין בצורה ראויה ומכובדת את האירוע. הודגש כי האירועים יתקיימו במהלך חודש דצמבר 2014 וייטלו בו חלק כל תושבי הישוב. מתגבש צוות המארגן את האירועים הצוות התבקש לגבש תוכנית ומסגרת תקציב, אשר תוגש למזכירות ותוצג בפני תושבי הישוב. מפאת מגבלת הזמן, הצוות מתחיל את עבודתו מיידית.

+ קבוצת ה- 13 – קבלה לחברות – המשפחות המתעתדות להצטרף לקבוץ, משלימות את הגשת הטפסים, הסדרי תשלום ונערכות לתחילת שיפוץ המגרשים המבונים. בכוונתנו לציין את האירוע בחגיגות ה-75 של הקיבוץ. בנים שישלימו את כל הנהלים, יובאו להצבעה בקלפי ויוכלו להתחיל מיידית בשיפוץ.

+ המשך תהליך קליטת הבנים – למרות אי הוודאות עם גזרות המינהל, סוכם להמשיך בהערכות קליטת קבוצת הבנים השנייה. לצורך זה תוקם מנהלת קליטה, שתקדם את השלמת הנהלים הנדרשים[טפסים, תשלומים, וכו'] . וכן תבחן את נושא "הבן השני" למשפחה.

+ נהלי שימוש ברכבי הקיבוץ – ע"י החברים – התקיים דיון על אופן השימוש וניצול הרכב ע"י החברים, שרות המסובסד בעשרות אלפי שקלים בשנה. לאור העלויות הגבוהות ואי ניצול הרכב בצורה יעילה ומושכלת ובגין קריסת המחשב הקיים, סוכם לרכוש מערכת חדשה שתאפשר לשקלל את מחיר השימוש ברכב [זמן-ק"מ], כלומר - התשלום ישקלל את מרחק הנסיעה ומשך זמן השימוש. הסדר זה אמור לייעל את השימוש ברכב ע"י החברים, אשר יידרשו לתכנן את ניצולו בצורה יותר יעילה ובכך יתאפשר לחברים נוספים ליהנות משרות זה , דבר הנמנע מהם לאור מקרים בו חברים מחנים את הרכב בסמוך לביתם או ליד תחנת הסעה מבלי לשקלל את זמן ההמתנה ומרחק הנסיעה..

+ רה-ארגון משרדי הקיבוץ - במסגרת בדיקת הערכות מחודשת של משרדי הקיבוץ [הנה"ח,קרקעות,עסקים, קהילה,וכו'] והעברתם למבנים חדשים, החליטה המזכירות, בשלב המידי, על העברת את דיירי "המקלחת הציבורית" [קרקעות, בניין, ביטוח], מהלך אשר יאפשר לקדם פתרונות דיור לצעירים. המזכירות קיבלה את המלצת צוות התשתיות להעברת "הדיירים", באופן זמני, למשרדי הנה"ח והסילו .

+ החזר הלוואת החינוך – לקיבוץ – דווח למזכירות על החלטת צוות ההידברות המשותף [קיבוץ-הרחבה], להחזר כספי, שהאגודה התחייבה להחזיר לקיבוץ, במסגרת החלטות הגישור. המזכירות קיבלה את המלצת צוות התשתיות לייעד את התקציב , להסדרת הדרך/מדרכה העוברת ליד בריכת השחייה ולחברה לתוואי הכביש בית הדר – ספרייה. רשם : שלומי שקד.

אחילי הנאה והפלאמה לתחילת את לימודיהם באקדמיים.

עדכונים מיו"ר הנהלה עסקית – אוקטובר 2014

א. חלוקת רווחים, אסטרטגיה פיננסית, ומחשבות להמשך
הנושא הוצג בהרחבה בשיחת קיבוץ שנערכה בתחילת ספטמבר, ולטובת מי שלא היה, אתייחס אליו בקצרה גם כאן.
מטבע הדברים, ובשונה מאופן ההצגה בשיחת הקיבוץ, לא נכנס כאן לדו"חות כספיים, ולא לנתונים מספריים, אלא להיבטים הכלליים והעקרוניים, תוך אזכור ההסדרים הרלוונטיים לפיהם אנו פועלים:

1. תאגוד ושיוך הון

כזכור, לפי החלטות שהתקבלו בעבר, הוקמה אגודת "אחזקות כפר מנחם", על מנת לרכז במסגרתה את הנכסים היצרניים ואת העסקים של הקיבוץ.
המניות של אותה אגודת אחזקות, הן בידי הקיבוץ, ובידי אגודת "עתיד כפר מנחם", שזכויות החברים בה הן בהתאם לוותק שלהם בקיבוץ.
בשנים האחרונות הסדרי התאגוד ושיוך ההון מיושמים באופן מלא, ומופעל מודל של שימושים ברווחים של "אחזקות כ.מ." בהתאם להם.

2. אסטרטגיה פיננסית

במקביל לכניסה ליישום הסדר שיוך ההון, התקיימו בדיקות ודיונים, והתקבלו החלטות בנושא "האסטרטגיה הפיננסית".
במסגרת הטיפול בנושא זה, ביצענו ניתוח כולל אשר התייחס לנכסים הפיננסיים הקיימים של הקיבוץ, להערכות בדבר רווחים שיופקו בעתיד, להתחייבויות הקיימות והעתידיות לטובת צרכי החברים, וליעדי צבירות יתרות פיננסיות שיש להגיע אליהן כדי להבטיח מענה לשימושים הצפויים.
בהתייחס לניתוח שבוצע, גובשה תוכנית רב שנתית שמטרתה לתת מענה מושכל ליעדי צבירות שהוגדרו ופורטו. בליבת התוכנית הרב שנתית – מתן מענה לצבירות הדרושות לשימושים כמו "פנסיה תקציבית", "יעד פנסיוני חדש", "קרן סיעוד", "תשתיות", "הון עצמי להשקעות", "קרן עזרה הדדית", ועוד. כל אלה, לצד חלוקת רווחים כמובן. המטרה, לפי התוכנית, היא להשלים את הצבירות שהוגדרו כדרושות בתוך כשבע עד שמונה שנים – בשנים 2012 – 2019 (כך, למעט הדרוש לחידוש תשתיות, לגביו הובהר מראש כי ידרשו מקורות נוספים ו/או זמן נוסף)

3. תוכנית חלוקת רווחים

בשיחת הקיבוץ שנערכה כאמור בתחילת ספטמבר, הוצגו הדו"חות הכספיים של "אחזקות כפר מנחם" לשנת 2013, ותוכנית השימושים בהם, בהתאם להסדר שיוך ההון ולתוכנית האסטרטגיה הפיננסית.
כפי שניתן היה לראות, אנו מצליחים לשמור על יעדי הרווחים שנקבעו בתוכנית הרב שנתית, ולעמוד ביעדי הצבירות שנקבעו. מאחר והצבירות לחלק מהשימושים כבר הושגו, ניתן היה להגדיל השנה את סכומי הרווחים המחולקים לחברים, ואלה עלו השנה בכ- 25%.

4. מחשבות לעתיד

מאחר ואנו עומדים עד כה ביעדי הצבירות שנקבעו, ומאחר ושנת 2019 כבר אינה כה רחוקה, נוכל בשנים הקרובות להתחיל לחשוב על השלבים הבאים של השימושים ברווחים ובפירות הנכסים היצרניים שלנו.

יש עוד לא מעט זמן, וראוי לא להיכנס לתוכניות חדשות בטרם השלמת זו הנוכחית, אבל אפשר כן להתחיל לבחון ולשקול.
בין היתר ניתן להזכיר חלופות כמו:

- המשך צבירה לשדרוג תשתיות וליעד פנסיוני חדש נוסף;
- כיסויים לשימושי ערבות הדדית (והקטנת מיסים פנימיים);
- השקעות צמיחה, והשקעות רווחה;
- תמיכה ביעדים חברתיים;
- חלוקת רווחים

סקירת החלופות תעלה מן הסתם שאלות לגבי תפקידה של "אחזקות כפר מנחם" בעתיד.

- האם תפקיד מצומצם כמכשיר לחלוקת רווחים בלבד?
- האם יהיו לה תפקידים רחבים יותר, כזרוע העסקים והנכסים של הקיבוץ?

אני, באופן אישי, נוטה לאפשרות השנייה, ומצפה לראות את אגודת האחזקות כזרוע העסקים והנכסים של הקיבוץ, המחויבת להמשך קיומו, לצמיחת עסקיו ונכסיו, ולשגשוגו גם בדורות הבאים, והפועלת להגשמת מטרותיו של הקיבוץ, שאינן רק חלוקת רווחים.
כך או כך, בתוך כשנה - שנתיים, ועם הבשלת התנאים לכך, נגבש אפשרויות, ונביאן לדיון מסודר.

ב. שדרוג תשתיות

כפי שמוזכר גם בפרק הקודם לדיווח זה, אנו צוברים כספים לצורך שדרוג התשתיות. כולם מרגישים שמצב התשתיות העיליות – כבישים, מדרכות, וחניות – הוא בלתי נסבל, ומחייב טיפול. אולם, לא רק אלה. מצב התשתיות התת קרקעיות – מים, מים חמים, חשמל, ותקשורת – אינו יותר טוב, ובתשתיות המים והחשמל אנו מחויבים לטפל בהקדם גם בשל דרישות רגולציה.

סדרי הגודל של הכספים הצבורים כיום לא יספיקו לתת מענה לכל הדרוש, ומזה זמן המזכירות, יחד עם הנהלה עסקית, ועם צוות התשתיות, "שוברים את הראש", בשאלות כמו מה לבצע, איך לבצע, ומה יהיו מקורות המימון.
אנו מקווים כי בחודשים הקרובים תגובש תוכנית לביצוע, והיא תובא קודם לדיון ולאישור בשיחת קיבוץ.

מדובר בפרויקט שיצור מן הסתם אי נוחות בביצועו, ויעלה כסף רב, אשר יוטל בסופו של דבר גם עלינו (הקיבוץ והחברים), אולם נראה כי הוא הכרחי, וכי השלמתו תביא לשיפור משמעותי באיכות החיים בקיבוץ, וגם לחסכון בעלויות.

תמיר.

נסתיימה עונת הפחמה ויבואו אל הפיכה יונתן צבי ויוסי שרון
וחן חן לצמצם המצילות אופיין ואיאופה בן חופין אל הפיכה
המאופאת והמציאנה

לכבוד : הגב' מטי הרכבי - ראשת מועצה אזורית יואב

שלום רב לך,

הנדון : כתבת "חדשות" על - בית הבנים – בגיליון מס. 22, "כאן יואב".

הצטערנו עד מאוד מקריאת הכתבה על בית הבנים, שהסתמכה על דו"ח הוועדה, כאשר הצגת הדברים, המובאת ללא הסבר לקוראים, גורמת להטעיית ציבור הקוראים והצגת בית הבנים כ"גזלן" של מיליוני כספים מקופתה הריקה של המועצה ומכיסיהם של תושביה.

התרענו על כך בשלב הדיונים וקבלת ההחלטות ולא נעשתה שום פעולת הסברה בנידון, והנה זה חוזר שנית, מהלך המותיר טעם רע, ומחשבות שונות על אופן התנהלות הדברים בין הקיבוץ למועצה.

אבהיר את דברי בשלוש דוגמאות מ"הכתוב", והן :

א. "בשנים האחרונות השקיעה המועצה בבית הבנים מיליונים, כ-2.6 מליון ₪ – אני קובע שזה שקר וכזב !

למעט ההשקעה של כ-700-800 אש"ח, שהופנתה להסדרת מערך כיבוי האש, שאר הכספים הגיעו מכספי המדינה [משרד התרבות, הפיס, משרד הביטחון ועוד], מגבית קנדה והקיבוץ. שאר השקעות המועצה [200-150 אש"ח בשנה] הוסבו רק לצרכי המועצה [חדר המוסיקה, המסלעה] והוצאות תפעול ותחזוקת אולם המופעים, כאשר כל ההכנסות מהמופעים והאירועים הועברו למוא"ז יואב, אז מדוע לא לדייק בנתונים ?

ב. " באותן השנים (34 שנים מאז הפעלת הבית) קיבוץ כפר מנחם השקיע במבנה 190 אש"ח בלבד. כלומר, 5588.2 ₪ בשנה...! ?

בעיון במכתבו של עוה"ד קדם, מצוין שסכום זה הושקע בין השנים 8-2001 וזה לא כולל את הוצאות התפעול והתחזוקה שהקיבוץ נטל על עצמו לאורך עשרות שנים, בס"ד של מאות אלפי שקלים.

להזכירך, אחריות תפעול האולם ע"י המועצה נעשתה רק בשנים האחרונות, אז מדוע להכפיש את הקיבוץ ?

ג. "היקף ההשקעה הנדרשת לפתרון בעיות קריטיות מיידיות עומד על כ-3,236,400 ₪". וזאת כאשר אנחנו יודעים שלצורך קבלת רישיון העסק, נדרש כ-300 אש"ח, ושאר ההשקעות ניתן לפרוס אותן לאורך מספר שנים והן לא מהוות תנאי להפעלת האולם, אז איפה הדיוק במתן העובדות...?

אחריות המועצה היא על התכנים היוצאים בעיתונה הרשמי. אינני מעלה על דעתי שהייתה כאן יד מכוונת.

מה שכן ניתן לומר, שניתנה יד חופשית לוועדה בהפצת שקרים ואי דיוקים, הגורמים עוול לא מוצדק לקיבוץ כפר מנחם והנהלת בית הבנים.

אנו מצפים שתמצאו את הדרך הראויה להתייחס על דברים אלה ועל הכתוב בגיליון המועצה מס. 22.

אודה לתשובתך.

בברכה,

שלומי שקד – יו"ר הקהילה

שלמליה היקר

אני לא יודע ולא אוהב לתקשר במכתבים אבל מכוון שכתבת לחברי המזכירות לא יכולתי להישאר אדיש. נושא "בית מורשת" בסילו חשוב לכולם לא רק לך . המזכירות ביקשה תוכנית תקציבית לגבי הפרויקט, כדי שנוכל לתקצב ולהתחיל את העבודה. התוכנית עוד לא הגיעה. כמו כן, אנחנו גם לא יודעים מה מתוכנן ומה העלויות. אולי אפשר לגייס יותר משאבים, אם נדע במה מדובר. בקרוב נתחיל לדון על התקציב 2015 ולחבר קיבוץ יש זכות לדעת כמה הוא ישלם על "בית המורשת". למזכירות יש אחריות לתת את התשובות, אבל כרגע אין לנו את הנתון הזה . כתבת שחלק מחברי המזכירות לא היו בסלויץ. אולי תשאל את עצמך למה?? אני הייתי בסלויץ ומאד נהניתי והתרגשתי ממה שראיתי שם, למזלי פגשתי אותך בכניסה ויכולתי להיכנס. לגבי המכתב בעלון, אני חושב שהסגנון הזה לא מקובל בכפר מנחם, לפחות לא בקיבוץ. אנחנו נפגשים בחדר אוכל, בכלבו, בשבילים ובקפה של הבוקר. אפשר לדבר בלי להאשים ולהעליב. אני מקווה שתמשיך לעסוק בנושא החשוב הזה.

מרקוס שנהב.

עקבות של ענקים!

עקבות ענקים בחצר המשק. ישוב כשלנו לא קם באחת, בעבר צעדו פה ענקים! מי הם? אנשים פשוטים שחלמו וביצעו יום יום חודש חודש שנה שנה ובמשך כל ימי חייהם. הגשמת החלום הייתה מלאכה קשה מייגעת וארוכה, רובם כבר אינם אתנו והנותרים כבר אנשים קשישים. הזילות בה הדור השני פשט את עול היצירה, הכתה על פניהם ולא הייתה להם היכולת להגיב. האם כשהכל מוכן ללא מאמץ? האם לא הייה שווה לשמור על הקיים? לשמרו עוד קצת? אנו או מי מבינינו החושב שהוא דור טוב יותר, הביטו במראה לאן אתם מולכים את הישוב! פעם היינו נושאים שמנו בגאווה. היום נזכיר את היותנו בני המקום רק בתוספת הבהרה או בתוספת התנצלות.

"ומה אתה עשית בשביל מדינה?" תרמתי לעגל הזהב.

איתי ישראל.

תזכורת נוספת : חשוב למיין פסולת וגרוטאות ביתיות ולהשליכן למקומות המחזור המיועדים לכל דבר. את קופסאות הקרטון יש להשליך מפורקים/מקופלים על מנת שיתפסו מינימום מקום.

לזכר הנופלים: הפועל כפר מנחם הוקמה מחדש / אסי ממן 3.10.14

כתבה שפורסמה באינטרנט <http://www.one.co.il/Article/240047.html>

קבוצת הכדוריד הייתה מהטובות בליגה בשנות ה-60 וה-70, עד שהגיעה מלחמת יום כיפור, בה השחקנים ברעם, ברגר וכהן ז"ל נפלו והותירו חלל גדול מידי.

לאורך ההיסטוריה היו כמה קבוצות שהבליחו אל צמרת הכדוריד הישראלי ולאחר מכן נעלמו מהמפה. כך הייתה גם קבוצת הפועל כפר מנחם. הקבוצה שייצגה את הקיבוץ מהשפלה, ידעה שנים יפות בעיקר מאמצע שנות השישים והשבעים.

הפועל כפר מנחם הייתה למעשה אחת מהקבוצות הטובות בארץ. עד שהגיעה מלחמת יום הכיפורים. במהלך המלחמה הקשה נהרגו גבריאל (גברי) ברעם ז"ל, עמוס ברגר ז"ל וראובן כהן ז"ל. שלושתם היו שריונרים ושיחקו יחד בקבוצה, שספגה אבדות גדולות.

בעקבות מותם, פעילות הקבוצה הלכה ודעכה ושנים ספורות לאחר מכן היא התפרקה. **אריה גרשוביץ**, ששיחק עם השלושה וכיום עומד בראש האגודה, סיפר על חבריו: "גברי היה שחקן חכם ועמוס היה טכני מאוד, שניהם שיחקו בעמדת השוטר. הקפטן שלנו, ראובן, שיחק בעיקר כקיצוני וכשוטר, הוא היה מהיר במתפרצות ובהגנה הוא היה טיפוס די נוקשה וזה התאים לנו כי באותן השנים הכדוריד גם היה קצת יותר אגרסיבי. כשהוא נהרג, גם אני הייתי מגויס והחבר'ה מהיחידה שלי ידעו את זה לפני אבל לא גילו לי כי ראובן היה כמו האח המאמץ שלי. זה היה קשה".

על הימים שאחרי המלחמה הוסיף: "כשהשתחררתי מהמילואים, זה לאט לאט התחיל לשקוע, האווירה הייתה לא טובה ואפילו קשה. אין ספק שהמוות שלהם ושל גיא שלו ז"ל מאוחר יותר (שחקן הקבוצה שנהרג בפעילות מבצעית בדרום לבנון ב-1980 - א.מ) היה הקטליזטור להתפרקות. הקבוצה המשיכה לפעול, אפילו היו לנו כמה שחקנים טובים מהנוער שעלו לבוגרים, הייתה לנו מחלקת נוער משובחת וקבוצת נשים טובה, אבל המלחמה הזאת גמרה את הסיפור. מאז נשארה רק מחלקת הנוער ובית הספר לכדוריד".

אלא שלאחרונה, לאחר יותר מ-30 שנים בהן הקבוצה הבוגרת לא הייתה קיימת, היא הוקמה מחדש על ידי בנו, יואב, ובעונה הקרובה היא תפתח את עונתה השלישית בליגה הארצית מחוז דרום.

"הם היו אריות, קבוצה רצינית מאוד", אמר **יואב גרשוביץ**. "הקבוצה בשנות השמונים המוקדמות התפרקה כי הייתה דעיכה והיא לא חזרה לעצמה מאז. חשבתי על כל הנושא הזה כשהקמתי אותה שוב, אנחנו עוד ננציח אותם בעתיד".

שחקנים ולוחמים: סיפורם האישי של ברעם, ברגר וכהן ז"ל

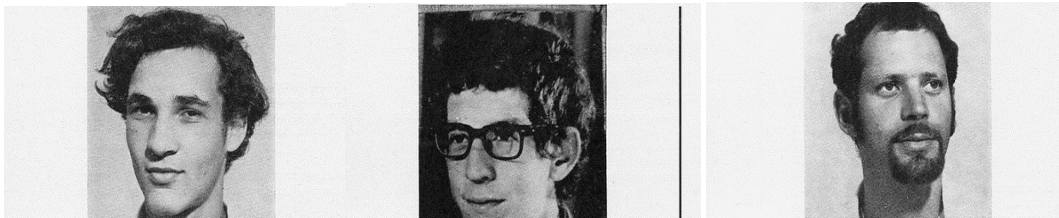
גברי ברעם ז"ל נהרג ביום הראשון למלחמה, כעשר שעות לאחר שפרצה. הוא שירת כתותחן בטנק של מפקד הפלוגה שפרצה קדימה והגיעה עד לגדות תעלת סואץ לבלום את המצררים. כאשר ניתנה לו ההוראה לחזור לאחור, באזור העיר איסמעיליה, חטף הטנק פגיעה ממנה גברי נהרג יחד עם צוותו.

תחילה, הוגדר כחלל שמקום קבורתו לא נודע למשך מספר חודשים, אחריהם נמצאה גופתו והוא הובא למנוחות בקיבוץ.

ברעם, שסיים את חייו בצורה אכזרית, בגיל 19 ורק עשרה חודשים לאחר שהתגייס לצה"ל, היה חובב אתלטיקה, שחייה וכמובן כדוריד. טרם המלחמה, הוא נמנה עם משלחת ספורטאי הנוער ששלחה ישראל לאולימפיאדת מינכן '72.

עמוס ברגר ז"ל נהרג ביום הרביעי ללחימה. הוא היה שחקן הרכב נחוש, שעלה לקבוצה הבוגרת של הפועל כפר מנחם ממחלקת הנוער שלה, לאחר שזכה עם קבוצת בית הספר שלו במקום השלישי באליפות אירופה לבתי הספר התיכוניים. במהלך הלחימה ברמת הגולן, ברגר ששירת בחטיבה 7 העניק חילוץ לחיילים שלחמו בקרב קשה באזור בוקעתא. הוא העמיס פצועים לנגמ"ש שנקלע למארב של הסורים, נפצע ונהרג.

קפטן הקבוצה, ראובן כהן ז"ל, היה ספורטאי, מדריך קליעה, צייר וקצין בשירותו הסדיר בצבא, במהלכו לחם גם במלחמת ששת הימים. לאחר שהשתחרר, בגיל 27, פרצה מלחמת יום הכיפורים בעוד שהוא נותר בביתו אחרי שנפצע באחד מאימוני הקבוצה. למרות זאת הוא התייצב לצד חבריו ליחידה ברמת הגולן. כהן נפל בקרב כאשר שיירת טנקים בה לחם נפגעה מאש נ"ט של הסורים, ובזמן שהוא נמלט ממנה וחיפש מחסה פגע בו פגז והוא נהרג במקום. יהי זכרם ברוך.

מסיפורי המקום

"קבר אביגדור".

שמות אתרים ארכיאולוגיים בסביבה.

כל אתר ארכיאולוגי שנחשף בסביבה זכה לשם במפה. מפני שסופר ותועד זכה גם לנ.צ. על המפה. כך השמות נצרבו בדפי המפות האזוריות. והיו לשמות מוכרים.

בתחום הארכיאולוגי אבא שלי השתדל להעביר את האינפורמציה הלאה. בעתיד ודאי יסתפקו בנקודת ה G.P.S שלו. למשל, אביגדור גילה מערת קבר בסביבה כ-100 מטר מזרחית לשדרת חנן. היה צורך לפנות אותה מסחף.

בימי קדם כבר נופץ הגולל ולכן נתמלאה סחף. כמובן, מערות שכבר מישהו פרץ אליהן הן ריקות, כי מה שעניין את הפורצים, הנו רכוש המת אשר נקבר אתו- תכשיטים כסף וכל מה שנבחר ללוות את המת למסע הסופי. מערות שלמות הן בדרך כלל נדירות ונמצאות במקומות מסתור. המקום סומן באתרי האזור ונקרא קבר אביגדור, למרות שאביגדור חיי ובוטע צעיר מכפי גילו עדיין ומבטיח לחיות עד-120, אם נחזיק לו אצבעות בודאי יצליח. משעמום האיש היקר הזה לא ימות.

ממצא נוסף מאתר זה נמצא אבן שכב של בית בד, כיום ליד הסילו ליד המאפיה. משקל האבן כשניים וחצי טון. היא עשויה גיר מקומית. כמובן לא הביאו בימי קדם מוצר בסדר גודל כזה, משום "סידורי ההובלה" האבן נחצבה ונוצרה במקום, מהאבן המקומית - כפר מנחם על כל שדותיו הוא שטוף סלעי גיר.

חוג הארכיאולוגיה התגייס עם שמעון פש ז"ל כטרקטוריסט. הלכנו ברגל מהקיבוץ והוא גרר מזחלת (ארגז מיישר) לשטח. ושם המבוגרים הצליחו בחבלים ומקלות וה - טז' 4¹ להעלות את האבן על מזחלת שנגררה לפאתי המוזיאון הישן. מאוחר יותר אני העברתי אותה למוזיאון במשכן הקבע². בצידוד חדיש וחזק וללא כל בעיה הטז' 4³ נחשב בזמנו לטרקטור טוב. היום הוא שופץ כאספנות ע"י משפחת ברוידא עד למצב נסיעה. מניעים אותו על בנזין ואחרי שהוא מתחמם מעבירים אותו לעבודה על נפט. הוא מוצג על גבי חלקת דשא קטנה בחזית הרפת בואך מכון החליבה. החוג לארכיאולוגיה כלל מספר רב של מעוניינים שאבא שלי השכיל למשוך. בהם הגרעין הקשה שהופיע מידי שבת משה ישראל, ד"ר ציקל, יענקל קלנר, אביגדור, אריה דורון, שמעון פש, אבוש והילדים של אותם אנשים, גילי, איתן ראובן ז"ל, עמוס, גדעון ואני. אגב כמספר הזה היינו כנסיים לגיפ של ד"ר ציקל. אני נזכר ספירה של היוצאים מתוך הגייפ בה נכחו-13- נפשות.

איתי ישראל

¹ טרקטור זחל. אינטרנו 4.

² היכן שנמצא היום ב"ס האלה.

³ טרקטור זחל. אינטרנו 4

עם רענן ונה וכל המשפחה

אנו אבלים על מות חברתנו

דליה גולדברג ז"ל

23/9/14

דליה גולדברג – קורות חיים

דליה נולדה באפריל 1927, בברמינגהם, אנגליה, כבת שנייה מתוך 3 בנות. אימה ניהלה מלון קטן, אביה שימש כעוזר בבית הכנסת. היא סיימה בית ספר יסודי ותיכון והייתה תלמידה מצטיינת. דליה למדה שנה בבית ספר לאומנויות ולאחר מכן באוניברסיטה.

מגיל צעיר התעניינה באידיאולוגיה הקומוניסטית ולכן, אחרי מלחמת העולם השנייה היא נוסעת לבולגריה ועובדת בבנייה וחידוש מסילות ברזל. כל זאת כעזרה לקומוניזם. אימה שהתנגדה לדעותיה, אמרה לה: אם זוהי דעתך, סעי לישראל שם יש קומונות שנקראות "קיבוץ". כתוצאה מאמירה זו, יצרה דליה קשר עם תנועת השומר הצעיר בבדפורד שאייר.

היא השתתפה בגרעין הכשרה, כהכנה לשנת שירות בישראל ושם הכירה את יואל דרום ז"ל שהיה באותה תקופה שליח התנועה באנגליה. היא הפסיקה את לימודיה באוניברסיטה והגיעה לשהות של שנה בישראל. בשנת 1950 מגיעה דליה לכפר מנחם לבקר את מדריכה יואל. היא יוצאת לטיול סטודנטים לנגב, כאשר חיים היה מלווה בו. כך הכירו ומאז לא נפרדו.

דליה כותבת להוריה: "בשבוע שעבר הכרתי בחור עם שיניים לבנות ועיניים כחולות ואנו מסתדרים טוב מאד ביחד.

חודשיים מאוחר יותר, מקבלים הוריה מכתב: בשבוע שעבר התחתנו. כאן מתחילה דליה את חייה בכפר מנחם. בהתחלה, כעובדת אחראית בגן הירק הגדול של הקיבוץ, ובהמשך, הייתה מורה לאנגלית במוסד בנגבה ובכפר מנחם בכיתות היסוד

ובמוסד. דליה הייתה מראשונות המורות למחשבים, כאשר לא היו עדיין מחשבים ביתיים מתקדמים, אלא מחשבי סינקלייר ודומיהם. היא לימדה שפות מחשב, שהיום נראות פרימיטיביות לחלוטין. ככלל, המחשב היה אהבתה הגדולה. ב-1951 נולד בנה רענן וב-1958 בנה נתן. בשנת 1970 מאבדים חיים ודליה את בנם האהוב דני ז"ל.

ב-1990 עוזבת דליה את כפר מנחם ועוברת לגור ברחובות. בשנים האחרונות חזרה לגור בקיבוץ וסעדה את בעלה חיים באהבה גדולה ובמסירות אין קץ, עד מותו. היא ארגנה פעילות שבועית לותיקי הקיבוץ, אשר חיכו תמיד להתכנסות של יום חמישי בבוקר.

דליה הייתה אישה דעתנית ואסרטיבית, הרבתה לכתוב מאמרים לעלון והייתה מעורבת מאד בחיי הקיבוץ. מעולם לא ויתרה על עקרונותיה והלכה איתם עד הסוף. הקיבוץ כולו משתתף בצערם של נח ורענן ובני משפחותיהם. יהי זכרה ברוך.

אמנון זלינגר.

דליה -

החצבים בכניסה לבית עומדים בשיא יופיים.
תמיד, כל שנה, בשלהי הקיץ,
היית מראה לנו את הגבעולים הזקורים,
שהיו כל יום כמה סנטימטרים ארוכים יותר.
כבר מילדות זכורים לי רגעי ההתלהבות
כשלימדת אותנו על סודם של החצבים
ועל יופיים המיוחד, המפליא:
פרח החצב מאד צנוע,
הוא לא צריך הרבה, הוא מסתפק במועט.
עוד הרבה לפני גשמים ראשונים שיבואו,
ללא פינוק של הקרקע בה הוא נטוע,
ללא תוספות כלשהן שתעשירנה את סביבת חייו.
פרח החצב מסתפק במועט.
מתוך המועט הוא פורח.
זוהי גדולתו.

כמו פרח החצב - דליה
כמו פרח החצב - גם את היית כה צנועה
תמיד הסתפקת במועט.
המעט הספיק לך,
הפשוט התאים לך.
ללא פינוק, ללא תוספות.
מתוך המועט את פרכת.
זאת הייתה גדולתך.

בחיים היית נטועה

ומתוך הפשטות והצניעות והענווה - את פרכת.
פרכת ברוחך - הסקרנות שלך לא ידעה גבולות,
אהבת ללמוד, אהבת לדעת.
פרכת בנפשך - נתת מעצמך לכולם,
את הסקרנות שלך, את התמימות, את החן -
כמו פרח החצב.

את כל זה חווינו ממך,
העשרת את עולמינו בפריחתך.
את כל זה למדנו לכבד,
להעריך,
לאהוב.

אנחנו מודים לך
תהיי איתנו לעולם.
נח

חצבים מהגינה של דליה.

צילמה : ז'וזי

לזכרה של דליה ז"ל

את דליה הכרתי עם חזרתה לקבוץ.
נגלתה לי אשה חזקה, בעלת דעות מוצקות ורמת מוסר גבוהה.
דליה עזבה את הקבוץ בגיל מבוגר. למרות גילה, הצליחה לפרנס את עצמה בכבוד. לפעמים
עבדה בשלוש משרות הוראה בבוקר ובערב נתנה שיעורים פרטיים.
המלה שעמום לא הייתה רלוונטית לדליה.
לאחר חזרתה לקבוץ הפסיקה להתרוצץ בין בתי ספר, אבל בביתה בנתה עולם ומלואו.
בעיקר אהבה את המחשב אך גם ציירה, ניגנה, קראה ועוד עיסוקים.
לדליה הייתה אשיות מורכבת. מצד אחד, חיה חיי סגפנות = בגדיה ורהיטיה היו ישנים
והמושג מותג כלל לא היה שייך אליה.
מצד שני, לאחר שלמדה בחוג אצל מיכאל שינדלר ז"ל, גילתה את המחשב ואז השתנו חייה
– המחשב ריתק אותה ומהר מאוד הפכה למורה למחשב, כאשר רוב האנשים עדיין לא
ידעו לעכל את המכשיר המתוחכם הזה.

לאחר שחזרה לקבוץ, כדי לטפל בבעלה חיים ז"ל, העניקה לו טיפול מסור, שאני מאחל
לכל קשיש. גם כשחיים ז"ל התקשה כבר לתקשר עם הסביבה, דליה ישבה לצידו עם
תמונות והייתה קוראת לו סיפורים.
דליה חשבה לחזור לרחובות, אחרי שחיים ימות, אבל מהר מאוד היא הודיעה לי, שהפעם
מראה הקבוץ יותר רגוע, קיבוץ מפויס וכמובן קיבלה בשמחה את תהליך ההפרטה. מצד
שני, היה לה עצוב, שהקבוץ כבר לא חוגג את חגי ישראל.

בשיחות בינינו התרשמתי מיכולת ההקשבה שלה.
כמו כן שיתפנו אחד את השנייה בחוויות אישיות. למשל, סיפרתי לה שאני מתקשה
להירדם בלילה, בתגובה דליה סיפרה לי בגאווה, שכל יום היא שוכבת לישון בין 19.00 ל-
20.00 וישנה כמו תינוקת עד 5.00 בבוקר.

דליה תמיד דיברה בחום על משפחתה הענפה ודאגה לעדכן אותי בכל פרט ופרט ששיך
לבני משפחתה.
לאחר מותו של חיים ז"ל דליה התחילה לאבד עניין ולמעשה חזתה את מותה. בהלווייתו
של יואל ז"ל היא הודיעה, שחוג יום חמישי, שכל כך הייתה גאה בו, לא ימשיך להתקיים.
דליה תחסר לי מאוד.
אני בטוח, שבני משפחתה יזכרו אותה לטוב ומאחל להם כל טוב.

יזהר זלינגר

דליה הייתה המורה המיתולוגית שלי לאנגלית, דבר שהייתי מזכיר לה שנים רבות, כאשר היינו נפגשים בשבילי הקיבוץ. אך הקשר בינינו נוצר שנים רבות לאחר –מכן כאשר בחרה בי להיות הנהג שלה לאירועים המשפחתיים, ברובם אצל משפחת רפית. אולי בזכות הקשר שלי עם חיים בעלה. בתחילה הנסיעות היו עם חיים ולאחר מכן איתה לבד. בנסיעות, היו לנו שיחות נפש רבות, בהן עמדתי על אישיותה המיוחדת - אישה פתוחה, משכילה, אוטוידקטית. כמעט אין תחום, שבו אין לה דעה. דליה סיפרה על קשייה בקיבוץ, בתחילת דרכה, בהיותה נערה מבית מסורתי בעיר בלקפול באנגליה, שנופלת לגוב האריות של קיבוץ השומר הצעיר כפר-מנחם ועליה להסתגל לרעיונות ולמנהגים השונים של המקום.

דליה הייתה אישה רגישה במיוחד לזולת, אך עם דעות מגובשות, שלא תמיד הסתדרו עם שלי, אך היה כיף לשוחח איתה על כל נושא ונושא. לדליה היה כוח רצון ומשמעת יוצאי דופן, כשהחליטה משהו, הדבר היה יוצא לפועל, כך היה עם "מועדון לגיל הזהב בשעה 9", כל יום חמישי. הרגישות שלה לחברים המבוגרים הייתה מה שעמד מאחורי העניין. בתור מקורב אליה, עמדתי לרשותה, והשתתפתי במועדון כמה פעמים בתור האורח המרצה. גם אם היו קשיים, המועדון היה מתקיים בכל יום חמישי והכול בזכות דליה. דליה הייתה מסורה מאד לילדיה ובעלה. טיפולה בחיים היה מעורר הערצה והשתאות. כל יום בארבע הייתה בחדרי חולים, וכל עולמה וסדר היום נקבעו לפי הטיפול בחיים. עם מותו של חיים משהו דעך בדליה. והיא כבר לא הייתה אותו דבר. יחסרו לי השיחות איתך על אם הדרך. נוחי על משכבך בשלום דודו שור.

פרידה מדליה

חיים ודליה גולדברג היו חברים קרובים של הורינו, יואל ורחל דרום, במשך עשרות שנים. דליה, שהכירה את אבא כשהדריך אותה ב"השומר הצעיר" באנגליה, הגיעה לקיבוץ קצת לפני שאמא הצטרפה לאבא. מאז החלה אותה חברות, אותה שותפות גורל וחיים משותפים של שתי המשפחות. כל השנים גרנו כשכנים – קודם בצריף השבדי ואח"כ במשך עשרות שנים בבית בו גרה דליה עד עכשיו. גם הבית אליו עברו ההורים לפני מספר שנים קרוב מאד לבית משפחת גולדברג, והוא נבחר גם בכוונה לשמור על קשר קרוב. רענן ונח, בניהם של חיים ודליה, הם בני כיתה שלי ושל גיל.

החברות הקרובה צמחה על רקע של תרבות משותפת, התרבות האנגלו-סכסית שדליה, חיים ואמא גדלו בה ואבא השתלב בה היטב, בעיקר על רקע השליחות שלו באנגליה. השיחות היו מתובלות תמיד בביטויים באנגלית ובהומור אנגלי, מה שכנראה חיזק את תחושת הבית והחברות אצל דליה ואמא. חברות זו התבטאה בהרבה פגישות יומיומיות, שיחות מעמיקות, ישיבה משותפת בחגים ובאירועי המשק ובילויים משותפים. בשנים האחרונות, אחרי פטירתה של אמא, התחזק הקשר בין דליה לאבא. דליה דאגה לאבא ושיתפה אותו בפעילות גיל הזהב שניהלה בקיבוץ. שיתוף הפעולה ביניהם והעזרה ההדדית היוו מקור כח לשניהם להתגבר על הקשיים האישיים. לאחרונה, בעקבות פטירתו של חיים, נחלשה דליה ואבא דאג לה מאד. רצה הגורל ודווקא אבא, שהיה החזק והבריא יותר בין שניהם, נפטר ראשון משניהם ובפתאומיות אכזרית. בהלוויה של אבא הוקראו דברי פרידה חמים שכתבה לו דליה. אך כוחה לא עמד לה יותר, ומייד אחרי הלוויה נלקחה במצב קשה לבית החולים. דליה נפטרה חמישה ימים אחרי אבא ונקברה עוד בטרם קמנו מהשבעה עליו. זהו סופה של ידידות מופלאה. נזכור אותה תמיד כמקור שמחה ועוגן חברתי של שתי המשפחות. יהי זכרם ברוך. אנו מחזקים את הבנים, רענן ונח ומשפחותיהם, ומקווים שהקשר החברי בינינו, שינק מאותה חברות אמיצה בין ההורים, יישמר בינינו הלאה.

אליעזר דרום.

בשבילי דודה דל ואנטי גיני הן מלכות אנגליה

בית המלוכה הפרטי שלי

בחצר המלכות דל מלמדת אנגלית רהוטה, כתובה ומדוברת את כל ילדי ישראל

וגיני מלמדת נימוסים וצחוקים אנגליים.

משחקי סקראבל עם האחות הקטנה קרול

אל תוך הלילה

חברות נהדרת בין שלוש אחיות

Three English Roses

נוחי בשלום, דליה היקרה, אשת העקרונות החזקה והנאמנה המסורה והחכמה

נתגעגע אליך ולקיבוץ מאוד.

מורית

עם אסתר, שלמה וסמדר והמשפחה כולה

אנו אבלים על מות חברתנו

דינה כרמון ז"ל

דינה כרמון 2.8.1921-4.10.2014

לא כתבתי הספד, כי זה לא מתאים לדרך שבה בחרה אימא לחיות את חייה, אני רוצה שנחגוג את חייה, כפי שחיה אותם ואם הייתי מאמינה שיש צורה של קיום גם לאחר המוות, אז הייתי אומרת שהיא ממשיכה לחגוג גם עכשיו.

חגיגת חייה הייתה מלאה באנשים הרבים שהיא פתחה להם את הדלת ואת הלב הענק שלה ושכולם, ללא הבדל, גיל, מין, מוצא וצבע, וכך גם כל ילדי המשפחה הגדולה שלנו לדורותיהם והחברים והחברות של שלמה, סמדר ושלי והחברים של החברים שלהם שכולם גם ללא ספק היו מאוהבים בה, הייתה מצד אחר קלילה וזורמת בטבעיות, ומהצד השני מלווה בטיפוח, השקעה רבה ומשאבים והשאירה בלב כולם חותם עמוק.

אפילו אנג'י, הכלבה גזורת האוזניים, המופרעת וחסרת השקט שמתן אימץ התאהבה בה וכשהייתה שוכבת לרגליה הייתה נרגעת למרבית הפלא והייתה נשרכת אחריה לכל מקום.

גם עבודתה כמטפלת למשך שנים רבות קודם עם ילדי אילה ואח"כ עם ילדי "אמירים" השאירה בילדים שכבר גדלו רושם עמוק ומלא באהבה.

לאחר מכן נולדו מתן ואורי ולאושר לא היה גבול. היית הסבתא הכי נהדרת בעולם, אבל על זה הם צריכים לספר.

אספר לכם על חוויה אחת שלי עם אימא, אבל קודם אתן לכם את הרקע מאחורי החוויה הזאת.

באותה תקופה מגיל אפס, ובהמשך הגיל הרך והלאה, היו בקיבוץ הסדרי ראייה בין הילדים להוריהם שגבלו באכזריות ממש. לכמיהה, לגעגועים ולצורך להיות עם ההורים לא היו פתרונות וזה השאיר חריצים עמוקים בנפשנו להרבה מאד זמן.

אמא שלי הייתה מטפלת הרבה שנים . המטפלות היו עובדות שבת אחת כן ואחת לא. אם קרה שמטפלת נאלצה לעבוד שתי שבתות רצוף, היא הייתה מקבלת "שבת" באמצע השבוע.

ביום כזה הייתי זוכה לביקור שלה באמצע היום בבית הילדים שלי, כל כך שמחתי והייתי כל כך גאה בה, כי היא הייתה האימא הכי יפה והכי רכה והכי , הכי. והילדים התמגנטו אליה ועטו עליה כמו דבורים על דבש.

ביום אחד כזה - "שבת" באמצע השבוע, אימא מגיעה בצהריים לבית הילדים ואומרת למטפלת שהיא לוקחת אותי הביתה למנוחת הצהריים, התעלמנו ממבטיה הנוזפים של המטפלת בגלל החריגה הבוטה מהפרוטוקול והלכנו יד ביד הביתה כשליבי מתנפח עד לבלי הכיל משמחה. זה היה יום חורפי קר והיא הסכימה לי להיכנס עם המגפיים לכל שלולית בדרך. נכנסנו הביתה ולמיטה כשהשמיכה העבה מכסה אותנו והתכרבלנו אחת בתוך השנייה ויכולתי להתרפק עליה כמה שרציתי כי היינו רק את ואני, רק אני ואת. לא יכולתי להירדם מרוב אושר, לא רציתי לבזבז את הזמן המופלא הזה בשינה. הייתי בת 5 וזאת הייתה ה"שבת", באמצע השבוע, הכי נהדרת בחיי.

היית כל כך נעימה, היה כף להסתלבט איתך, היית נינוחה ושובבה וזרמת בקילוחים של אור, אהבה ויופי מיוחד במינו.

יש עוד כל כך הרבה לספר. אני מקווה שאוכל לכתוב את סיפור חיך המלא, כפי שאני ראיני אותו.

אני חייבת לציין את בט שהייתה איתה בשלושת השנים האחרונות, וטיפלה בה במסירות ובאהבה, אין קץ. לעולם לא נשכח אותה והיא תמיד תהיה חלק ממשפחתנו. לעולם לא אוכל להחזיר לה מידה כנגד מידה.

אני רוצה להודות גם לדני, דנית, ענבל והצוות הנפלא "בבית הדר" שכל כך עזר לה.

אסיים במשפט מתוך מכתב שכתב לה אביה, מיד לאחר עלייתך לארץ. תרגם חנן שעשה עבודת קודש ואני כל כך מודה לו על כך.

דינה, זהובה, מתוקה, יקרה, קטנה, שמנה, פרקטית, אספסוף. הכינוי בשם אספסוף ניתן לה מאביה מכיוון שתמיד היו כרוכים סביבה חברות של חברים וחבורות. נעים לדעת שלסבא שלי שלא הכרתי היה חוש הומור.

אמא, אמא שלי, אהבת חיי.

אסתר.

06.10.2014

לסבתא

נכנסתי לחדר להביט בך בפעם האחרונה, כמו תמיד את חיכית לי, הרגשתי שאת עוד שם לזמן קצר ואז המשכת הלאה, פשוט היית חייבת. רגעים של עצב נטולי דמעות, ימים, חודשים, עונות שלמות של אושר, תקופות ומסלול החיים. בכל מקום ותמיד את היית שם גם ללא מבט וגם מבלי לשמוע, עצם הידיעה. אהבה. בחורף הלכנו מכוסים במעילך החם מחובקים, מאירים את הלילה בפנס קטן ואדום. מרגישים את טיפות הגשם פוגעות במעילך, צוחקים, נהנים מזרמי המים בשבילים ומהבוץ. נכנסתי מבלי לנקוש על הדלת, ביתכם מילא אותי בחום. השקט והשלווה, הפשטות החומרית והניקיון הרוחני. עמדנו אל מול החלון, משב רוח מלטף את פנינו, נהנינו להסתכל רחוק אל האופק. אצלכם למדתי אהבה ונתינת חיים. סבתא, אהבתי אותך אהבת נפש, תמיד הרגשתי מיוחד לידך. אני מקווה שאת עם סבא עכשיו, הוקל לי שהוקל לך.

Ich liebe dich meineschone frau

אני אהב אותך אישה יפה.

ברוך הדיין אמת.

מתן

שְׁחָקִי, שְׁחָקִי עַל הַחֲלוּמוֹתַי, זֶה אֲנִי הַחֹלֵם שָׁח. שְׁחָקִי כִּי בְּאֶדָם
אֲאָמִין, כִּי עוֹדֵנִי מֵאֲמִין בְּךָ. שְׁחָקִי כִּי גַם בְּרַעוֹת אֲאָמִין, אֲאָמִין, כִּי
עוֹד אֲמַצֵּא לָב, לָב תִּקְוֹתַי גַּם תִּקְוֹתַי, יְחוּשׁ אֲשֶׁר, יָבִין כָּאֵב. אֲאָמִינָה
גַּם בְּעֵתִיד, אִף אִם יִרְחַק זֶה הַיּוֹם,
אֲךָ בֵּא יָבֵא – יִשְׁאוּ שְׁלוֹם אֶז וּבִרְכָה לְאִם מְלֵאָם.

זה הזיכרון האחרון שלי ממך דודה דינה יקרה ואהובה. סרטון ששלחה לנו מיירי לפני חודש בדיוק בו את שרה יחד עם חברותייך את השיר שחקי שחקי. כל כך האמנת באדם, בדרור הנפש, בפת לדל. ברעות. בפריחה. והלב שלך ידע לחוש אושר ולהבין כאב.

ילדותנו משובצת בזכרונות רבים הקשורים בך. מתנות שנתת בכל הזדמנות, כלי קרמיקה עטופים בעיתון בצבעי חום אדמה ירוק וכחול עמוק משוחים בלכה שקופה ומבריקה. כלי עגול לקערת הפסח וכלי מרובע למצות. חוברות של נשיונאל ג'יאוגרפיק באנגלית, זכרות גיירפות ראמים ותאואים, שבטים אפריקאים כהי עור שהציתו את דמיוננו. נסיעות מעין צורים לכפר מנחם. שלמה עושה לנו סיבוב על הטרקטור אינסוף פעמים ספרת על הפנים המאושרות של שמוליק כשהוא למעלה על הטרקטור עם שלמה ולא מוכן לרדת.

וכשגדלנו ובגרנו באנו עם הילדות והילדים. מתחילות בישיבה סביב השולחן העגול שעל הדשא. את מוזגת לנו מים קרים קרים וחותרת אפרסק גדול לרבעים ושמיניות. יוצאים לסיבוב קבוע בפינת החי את דואגת למפתח מראש ותמיד יש רגע של מתח וחוסר וודאות האם המפתח מתאים האם השער ייפתח וברגע שאנו בפנים מתחיל טיול קסום, גולת הכותרת בכלובי הקופים ארוכי הזנב. הבנות מפנטזות על קוף שיקחו הביתה ופעם אמא של חברה מברכת אותי על הקוף החדש העומד להצטרף למשפחה. אנו יושבות על הספסל, את מתעניינת בכל אחת ואחד מהילדים איך הגן ואיך בית הספר ואיך מפסיקה להתפעל ולהחמיא, במיוחד את נהנית משובבות וחריפות ומבקשת לשמוע שוב איך התפרץ החמור של יעקב לבית הכנסת בתפילת שבת. ואיך מוותרת על ביקור בכריכה. אנו מביאים ספרים לכריכה ובביקור הבא מקבלים אותם כרוכים בקפדנות בידיו האמונות של ישראל. אליעזר והגזר ומעשה בחמישה בלונים ואבא עושה בושות עדיין שמורים בביתנו בכריכה מעשה אומן.

ובשנים האחרונות אנו מרבות לשוחח על ספרים ששמעת בקלטות מן הספרייה בנתניה תמיד מעודכנת ותמיד מרותקת. סיפורו של גרמני של הפנר והביתה של אסף ענברי והתעניינות אמיתית בעבודה שלי ובדברים חדשים שאני עושה. ואת מפנקת את הילדים במגנומים שניקנו במיוחד וחטיפים בשפע. וכולנו מתכנסים לעת ערב במרפסת היפה של אסתר שמארחת אותנו בנדיבות ובאהבה, רותי מגיעה עם שמוליק והבנים וסמדר בביקור של קיץ ולך יש כשרון מיוחד לחבר את כולנו למשפחה אחת.

וכשאנו יושבות על הדשא בכריכה והילדים במים את מספרת לי זכרונות מילדותך איך למדו אתכן לשחות בכריכה הגדולה של חיל הים הגרמני מן התקרה השתלשלה רצועה אותה קשרו לחגורה שלגופך וכך מחוברת ברצועה לתקרה נאלצת לשחות במרץ. ואיך הייתם נוסעים ברכבת לחוף הים חבורת ילדות וילדים מתרחצים וחוזרים בכרטיס אחד ויחד איתכם נער חריג גבוה עם פנים מוזרות שלא פעם לעגתם לו עד שהפחידה אתכם חבורת חיילים גרמנים וכשראו אותם איתכם נבהלו וברחו ומאז עלה ערכו בעיניכם והוא זכה ליחס של כבוד

ואיך ספרת בכאב ובצחוק על האולימפידה בברלין אליה נסעת ב1936 וכשכולם הרימו את היד בתנועת מועל להיטלר את נמנעת וחייל גרמני נתן לך מכה חזקה בפנים ושינייך הקדמיות נשברו

ולאחר הלוויה של ישראל חנן של נילי שואל אותך על המכתבים ואת הורדת קופסת עץ ובתוכה 30 מכתבים כתובים על נייר פרגמנט דקיק ואנו קוראים בעיניים דומעות את המילים האוהבות שכתבה לך אמך במרץ 1940 פורים דינהמושי יקרה

אני מנצלת הזדמנות וכבר כותבת לך שוב. מה נשמע אצלך? במה את עובדת עכשיו, האם את עוד באולם האסיפה או שהזמן כבר עבר? יש לך מספיק בגדים ונעלים? גם כאן כבר מזג אוויר יפה. בעז"ה שכבר יהיה שלום, ואנחנו שוב נדע חיים של נחת ושלוש יחד עם אבא. כתבו ככל שאתם יכולים יחד, כמו שכתבת עם החברות שלך מכתב שרשרת. אלף נשיקות חמות.

מאמא.

וחודש לאחר מכן- האל הטוב כבר ישלח את השלוש לעולם. אנחנו עוד נבשר בשורות טובות.

וכך בנית עבורנו גשר בין העולם שכאן לעולם שהיה ואיננו עוד. ונראה דינה יקרה שמצאת נחמה בכפר מנחם, נחמה על עצבונך ואובדנך, על הורייך ואחיך ואחותך הרחוקה ואחיותייך שנפטרו מזמן וכאן יצרת חיים ונחמה וילדות ילדים והיית מטפלת ומורה אהובה ונולדו לך נכדים שמילאו אותך בגאווה ואושר ובשנים האחרונות נולדו הנינים והנינה

ובביקור האחרון שלנו אצלך בבית הדר כשבת המסורה יושבת לידך ואסתר מסדרת משהו
בחדר אמרנו לך שהתגעגענו ואמרת גם את שהתגעגעת ושאלת למה לא באנו לבקר זמן
רב וספרנו לך על החתונות של הבנות וחיוך עלה על פניך. ואת איתנו לא איתנו.
ובשעה האחרונה של יום הכיפורים שעה בה היום פונה והולך ושערי השמיים פתוחים
לרוחה שעה עליה כותב הלל צייטלין: "האילנות כורעים ומשתחווים ועמהם גם הדשאים.
הציבור מתפלל ותינוקות של בית רבן עמו. כשהחזן מברך יתגדל ויתקדש שמייה רבא
הקהל והתינוקות עונים בכל כוחם אמן יהא שמה רבא מבורך לעולם ולעולמי עולמיא
ומתפללים אנו יחדיו בדחילו ורחימו בכוונה ובדבקות מיוחדת ואנו איננו מטריחים את
ריבוינו בבקשות רבות כי רק אחת אנחנו מבקשים שים שלום טובה וברכה חן וחסד
ורחמים" ובהמשך הערב הבנתי שהיתה זו השעה בה יצאה נשמתך ועלתה לגנזי מרומים.
נשמה שכולה שלום טובה וברכה חן וחסד ורחמים.